УДК 340.1

Кошарний С.А.[1], Саміло Г.О.[2]
[1] студ. гр. Юз-114 НУ «Запорізька політехніка»,
[2] доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕ И СУЧАСНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Проблематика класифікації правових систем залишається важливою складовою сучасної теорії держави і права, оскільки саме правова система відображає глибинні засади функціонування держави, її правової культури, взаємодії з громадянським суспільством та міжнародною спільнотою.

Сучасна правова наука визначає правову систему як цілісне соціальне утворення, що включає не лише нормативно-правові акти, але й правові традиції, юридичну практику, ідеологію, морально-ціннісні орієнтири,

способи праворозуміння та тлумачення. Вона формується під впливом культурних, історичних, релігійних, політичних та соціально-економічних факторів. Саме тому в різних державах світу існують суттєво відмінні моделі правової організації суспільства.

Згідно з найпоширенішею у науці класифікацією виокремлюють п'ять основних правових сімей: романо-германську, англо-американську, релігійну, традиційну та змішану.

Романо-германська система, яка домінує в континентальній Європі, характеризується пріоритетом закону як головного джерела права, високим рівнем кодифікації та формалізму, а також відносною незалежністю судової практики. Закон у таких системах розглядається як вияв раціонального упорядкування суспільних відносин, а роль судді полягає не у створенні норм, а в їх механічному застосуванні.

Англо-американська правова система, що сформувалася у Великобританії та США, навпаки, надає першочергового значення судовому прецеденту. Рішення судів у конкретних справах стають обов'язковими для подальшої практики, що забезпечує гнучкість та динамізм правової системи. У цій традиції судді мають активну роль у формуванні норм, а юридичне мислення базується не стільки на кодифікованих правилах, скільки на аналізі практики.

Релігійні правові системи (ісламське, юдейське, канонічне) базуються на священних текстах, таких як Коран, Талмуд, Біблія, які є джерелами норм та принципів права. Особливість таких систем — нерозривний зв'язок між релігійною догмою та правовим регулюванням, що унеможливлює секулярну автономію судової влади. Судові рішення приймаються не лише на основі права, а й відповідно до тлумачення духовними авторитетами.

Традиційні правові системи спираються переважно на звичаєві норми, які мають неписаний характер і передаються з покоління в покоління. Такі системи поширені у країнах Африки, Азії, Океанії. Вони відображають специфіку локального правосвідомості, сімейних і кланових структур, і часто існують паралельно з офіційними правовими системами.

Змішані правові системи виникають у державах, які пройшли шлях колонізації або історичних трансформацій, що поєднують декілька правових традицій. Найбільш яскравий приклад — правова система Індії, в якій функціонують елементи загального права Великобританії, індуського релігійного права, ісламських норм, а також сучасні демократичні механізми конституціоналізму.

Зазначимо, що посилення міждержавних зв'язків, економічна інтеграція, розвиток міжнародного права сприяють уніфікації правових стандартів. Міжнародні договори, участь у наддержавних утвореннях (Європейський Союз, СОТ, ООН), діяльність транснаціональних корпорацій

та цифрових платформ змінюють підходи до правотворення, правозастосування та інтерпретації.

Глобалізація не веде до знищення правових відмінностей, а навпаки – виявляє гнучкість і адаптивність правових систем. Саме національні особливості дозволяють праву залишатися ефективним регулятором у конкретному соціальному контексті.

Цивілізаційний підхід до класифікації правових систем передбачає поділ права на західне (ліберально-індивідуалістичне), східне (колективістське, релігійне) та соціалістичне (ідеологізоване, централізоване). Такий поділ дозволяє не лише структурувати сучасне правове поле, а й сприяє кращому розумінню причин політико-правових конфліктів у міжнародному середовищі.

Підсумовуючи, можна зазначити, що вивчення правових систем сучасності є необхідною умовою формування високої правової культури, сприяє професійному становленню майбутніх юристів, а також дозволяє поглибити розуміння світового правового простору. Здатність правових систем до співіснування, взаємодії та запозичення є важливим чинником стабільності, безпеки та ефективного функціонування правових держав у XXI столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Давид Р. Основні правові системи сучасності. Київ: Юніверс, 2001. 352 с.

2. Саміло Г.О. Особливості тлумачення права в різних правових системах. *Право і суспільство*. 2017. № 5. С. 46–49.